

Nr 52.

Av herr **Brandt m. fl.**, *angående utredning om införande av direkta barnbidrag till åstadkommande av jämnare fördelning av barnförsörjningsbördan.*

1941 års familjebeskattningsakkunniga påvisade i sitt 1943 avlämnade betänkande — SOU. nr 3, 1943 — att en jämnare fördelning av barnförsörjningsbördan endast i ringa mån kan åstadkommas genom ändring av grunderna för den statliga inkomstbeskattningen. Den övervägande delen av familjeförsörjarna med barn ha nämligen ingen eller så ringa skatt till staten, att ett eftergivande av denna icke medför någon lindring av deras försörjningsbörda. Sålunda konstateras att av hela antalet taxerade familjer med barn betala två femtedelar icke någon som helst inkomst- och förmögenhetsskatt till staten. Ytterligare två femtedelar ha ett taxerat belopp, som understiger ortsavdragets dubbla summa. Antalet obeskattade familjer stiger relativt mycket starkt med barnantalet. Sålunda äro av familjerna med 4—6 barn drygt tre fjärdedelar skattefria.

För att ytterligare belysa hur de nu gällande skattebestämmelserna fungera beträffande den direkta statsskatten kan anföras: I ortsgrupp III har en tvåbarnsfamilj med en inkomst av upptill 2 500 kronor ingen statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. Om denna familj får ytterligare ett barn medför detta alltså ingen skattelättnad. Vid 3 000 kronors inkomst blir skattelättnaden för tredje barnet 31 kronor, vid 4 000 52 kronor, vid 5 000 60 kronor, vid 6 000 124 kronor, vid 8 000 178 kronor, vid 10 000 196 kronor, vid 15 000 292 kronor, vid 25 000 403 kronor och vid 50 000 kronors inkomst 575 kronor.

De kommunala skatteavdragen uppgå som bekant till lika stora belopp för alla familjeförsörjare, oavsett inkomstens storlek, så snart bankningsgränsen överskridits. En familj med två barn och med en inkomst av 1 920 kronor — bankningsgränsen — eller däröver får för det tredje barnet en skatteminskning av 31 kronor.

Familjebeskattningsakkunniga konstaterade i sitt betänkande, att en utjämning av barnförsörjningsbördan för de lägre inkomstklasserna, till vilka flertalet familjer med barn hör, kräver andra åtgärder än reformer på den statliga inkomstbeskattningsområde. Ehuru de sakkunniga ansågo, att utformande av ett system kombinerat med direkta barnförsörjningsbidrag delvis föll utanför ramen för deras utredningsuppdrag, funno de sig dock böra undersöka förutsättningarna för ett sådant system. De kommo därvid till det resultatet, att en jämnare fördelning av barnförsörjningsbördan skulle på ett tekniskt enkelt och i sak tillfredsställande

sätt kunna ernås genom ett system av barnbidrag och avdrag direkt på skatten. De nuvarande skattefria avdragen skulle slopas. Barnbidraget skulle utgå med lika belopp för alla barn. Man utgick vidare ifrån att barnkostnaden stiger med inkomsten och att denna stegring skulle kompenseras genom avdrag direkt å skatten med viss procent av det taxerade beloppet för varje barn. Det återstående skattebeloppet skulle kvittas till motsvarande belopp mot barnbidraget. Om bidraget översteg skatten, skulle överskottet utbetalas kontant eller i form av anvisning å naturförmåner. De sakkunniga togo icke ställning till vilken av dessa former som borde väljas.

För att klargöra verkningarna i de enskilda fallen av ett sådant barnbidrags- och skatteavdragssystem hade de sakkunniga i nedan återgivna tabell angivit den lättnad i försörjningsbördan, som i vissa inkomstlägen skulle erhållas. Såsom arbetshypotes utgick man ifrån att barnbidraget skulle utgå med 200 kronor för varje barn. Skatteavdraget för varje barn skulle utgå med en procent å taxerat belopp t. o. m. 10 000 kronor och en halv procent å taxerat belopp däröver t. o. m. 50 000 kronor.

Taxerat belopp kronor	Skatteavdragets och barnbidragets sammanlagda belopp i kronor för			
	familj med 1 barn	familj med 2 barn	familj med 3 barn	familj med 4 barn
3 000	230	460	690	920
4 500	245	490	735	980
6 000	260	520	780	1 040
10 000	300	600	900	1 200
15 000	325	650	975	1 300
25 000	375	750	1 125	1 500
50 000	500	1 000	1 500	2 000

Kostnaderna för detta barnbidrags- och skatteavdragssystem beräknades av de sakkunniga med hänsyn till barnantal och skatteunderlag för år 1941 till omkring 350 miljoner kronor. Av denna summa skulle omkring 308 miljoner kronor belöpa på bidragen och omkring 42 miljoner kronor på skatteavdragen. Det belopp av 60 miljoner kronor varmed den debiterade skatten ökar till följd av de skattefria avdragens slopande borde enligt de sakkunniga avräknas från denna kostnad. Det återstående beloppet, 290 miljoner kronor, angav en maximikostnad, då man räknade med att vissa besparingar skulle kunna göras å andra utgifter som avse statens familje- och barnavårdande verksamhet.

I familjebeskattnings-sakkunnigas betänkande har med all önskvärd tydlighet fastslagits att det stora flertalet av de barnrika familjerna icke erhålla någon skattelättnad genom skatteavdragen och att någon effektiv utjäm-

ning av barnförsörjningsbördan icke kan ernås enbart genom lättnader i beskattningen. För att ytterligare belysa förhållandena i detta avseende vilja vi anföra ett citat ur en artikel skriven av befolkningsutredningens ordförande, statssekreterare Tage Erlander.

»Om de skattelättnader beträffande statlig inkomst- och förmögenhets-skatt jämte värnskatten, som nu gällande bestämmelser skänker barnrika familjer, fördelades på alla landets barn, skulle man få ett barnbidrag på ca 50 kronor. Att utbyta skatteavdraget mot ett även så litet barnbidrag vore en fördel för ett betydande antal personer. I ortsgrupp III skulle en 1-barnsfamilj vinna på ett sådant byte, om den taxerade inkomsten icke överstiger 2 900 kronor. En 2-barnsfamilj skulle vinna, om dess inkomst låge mellan 3 000 och 4 000 kronor. Det förtjänar påpekas, att enligt vissa undersökningar på grundval av material till 1940 års folkräkning finns 435 300 familjer med en inkomst under 3 000 kronor. 403 140 har högre inkomster än 3 000 kronor. Sedan 1940 har givetvis inkomstnivån stigit, men alltså finns det en mycket stor del av de barnrika familjerna, som har så låg inkomst, att en fördelning av de nuvarande skatteavdragen för dem skulle te sig som en lättnad.»

Att exakt fastställa vad det kostar att ha ett barn låter sig knappast göra. Socialstyrelsen har emellertid i samråd med befolkningsutredningen gjort vissa undersökningar rörande barnkostnaderna. Av dessa ha framgått, att en familj med ett eller två barn med ca 4 000 kronors inkomst skulle behöva en inkomstökning av 380 kronor för varje tillkommande barn för att hålla standarden och dessutom en ökning med 61 kronor för varje år varmed barnens sammanlagda ålder ökas. Detta skulle betyda att ett 7 1/2 år gammalt barn skulle »kosta» 840 kronor. Enligt en annan beräkningsmetod har man kommit till en kostnad av 680 kronor. Det är självfallet att dessa resultat äro mycket osäkra, men siffrorna torde ändå ge en viss föreställning om barnkostnadernas storlek. I varje fall torde man kunna utgå ifrån att det rör sig om större belopp än de flesta föreställt sig.

Några delade meningar torde knappast föreligga beträffande önskvärdheten av att de ekonomiska uppoffringarna för barnens försörjning och fostran icke uteslutande skola belasta barnens föräldrar utan fördelas jämnare mellan samhällets medborgare än vad nu är fallet. Detta framgår ju bland annat därav, att man accepterat den nuvarande skattedifferentieringen, som innebär, att ensamstående och makar utan barn betala 76,2 % av den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten och värnskatten. De ständiga strävandena i socialpolitiskt hänseende på mödra- och barnavårdens områden, differentieringen efter barnförsörjningsbördan i många fall inom socialförsäkringen, utformningen av stödet till de inkallades familjer nu under krisen och livsmedelsrabatterna, som de barnrika famil-

jerna kunna tillgodogöra sig även vid en relativt hög inkomst, vittna också om detta.

Av familjebeskattnings-sakkunnigas betänkande framgick, som ovan nämnts, att någon nämnvärd ytterligare utjämning av barnförsörjningsbördan genom skattedifferentiering icke är möjlig och att denna fråga skulle kunna lösas genom ett system av barnbidrag och avdrag direkt å skatten. De sakkunnigas arbetshypotes var, att barnbidraget skulle utgå med 200 kronor för varje barn och att skatteavdraget likaledes för varje barn skulle bestämmas till en procent å taxerat belopp t. o. m. 10 000 kronor samt en halv procent på taxerat belopp däröver t. o. m. 50 000 kronor. Givetvis kunna även andra kombinationer ifrågakomma. I en av befolkningsutredningens ordförande författad, av oss förut citerad artikel har framhållits, att man kan dela upp barnbidraget i ett bostadsbidrag, som begränsas till de 300 000 barnen i trebarns- och större familjer, och låta de övriga bidragen gå ut till alla barn från och med andra barnet plus de första barn, som tillhöra familjer med under 3 000 kronor i inkomst.

Vissa skäl tala för att inget bidrag skall utgå till första barnet. En familjeförsörjare bör ha så stor inkomst, att han kan försörja sig själv, sin hustru och ett barn. Emellertid skulle ett system enligt familjebeskattnings-sakkunnigas förslag, med den ändringen att inget bidrag utginge för första barnet, på grund av skatteavdragens slopande, medföra en skatteökning för enbarnsfamiljerna i dyrortsgrupp III redan vid en inkomst av ca 1 500 kronor. Med hänsyn härtill, och då vi anse att de skattefria avdragen böra avskaffas, då man går in för att kompensera barnkostnaderna med ett barnbidrag, kunde måhända ifrågakomma ett system med differentierat bidrag, som innebure att beloppet fastställdes till 100 kronor för första barnet och 250 kronor för andra t. o. m. femte barnet. Därtill skulle komma ett skatteavdrag med en procent på inkomst upp till 10 000 kronor och en halv procent på inkomst upp till 50 000 kronor för varje barn. Nedanstående tabell belyser verkningarna av ett dylikt system.

Taxerat belopp kronor	Skatteavdragets och barnbidragets sammanlagda belopp i kronor för				
	familj med 1 barn	familj med 2 barn	familj med 3 barn	familj med 4 barn	familj med 5 barn
3 000	130	410	690	970	1 250
4 500	145	440	735	1 030	1 325
6 000	160	470	780	1 090	1 400
10 000	200	550	900	1 250	1 600
15 000	225	600	975	1 350	1 725
25 000	275	700	1 125	1 550	1 975
50 000	400	950	1 500	2 050	2 600

Kostnaderna för detta förslags genomförande torde belöpa sig på ca 230 miljoner kronor efter avdrag av skatteökningen på 60 miljoner kronor på grund av de skattefria avdragens avskaffande. Som förut nämnts kan man räkna med vissa besparingar på den familje- och barnavårdande verksamhetens område såsom följd av ett barnbidragssystem, och därför torde kostnaderna i verkligheten bli mindre än de ovan angivna.

Familjebeskattningssakkunniga ansågo sig icke kunna framlägga förslag om ett system med barnbidrag och avdrag direkt å skatten, dels på grund av kostnaderna och dels därför att ett sådant förslag måste beröra en mängd olika sociala frågor, som de sakkunniga icke i det förevarande sammanhanget ansågo sig kunna taga upp till prövning. Emellertid framhöllo de sakkunniga, att frågan om en mera effektiv utjämning av barnförsörjningsbördan än som kan vinnas genom lättnader i beskattningen, så snart omständigheterna det medge, bör upptagas till omprövning och därvid behandlas som en del i ett socialpolitiskt problem, som berör såväl staten som kommunerna. Vidare framhölls att en lösning av frågan i etapper, innebärande att de barnrika familjernas och de lägsta inkomstklassernas intressen i första hand tillgodosågos, därvid icke borde vara utesluten.

Vi ha den uppfattningen, att utredning av frågan om en jämnare fördelning av barnförsörjningsbördan genom ett system med direkta barnbidrag och avdrag direkt å skatten nu bör igångsättas. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet vid tillsättandet av familjebeskattningssakkunniga anförde finansministern bl. a., att frågan om inkomstskattens differentiering efter försörjningsbördan hade vunnit förnyad aktualitet främst genom den betydande skärpningen av beskattningen. Vidare anförde statsrådet: »Denna skatteskärpning, som i väsentlig utsträckning tagit formen av nya eller ökade beskattningen har blivit särskilt kännbart på grund av den stegring tydande försörjningsbörda i förhållande till inkomsterna. Trycket av den ökade beskattningen har blivit särskilt kännbar på grund av den stegring av levnadskostnaderna, som samtidigt ägt rum.»

Förhållandena i dessa avseenden ha icke ändrats till det bättre sedan detta anfördes. Familjebeskattningssakkunnigas betänkande visade vilka begränsade möjligheter, som föreligga att genom förändringar i den statliga inkomstbeskattningen åstadkomma en utjämning av barnförsörjningsbördan. Betänkandet har icke heller lagts till grund för några åtgärder i den riktningen. De av finansministern i yttrandet till statsrådsprotokollet framförda motiven för inkomstskattens differentiering efter barnförsörjningsbördan kunna också anföras för genomförandet av direkta barnbidrag. Allmänt har man räknat med en efterkrigskris, och fredsplaneringen har varit föremål för livlig diskussion. Förberedande åtgärder ha redan vidtagits, av staten och kommunerna för att möta den väntade krisen. När denna kris kommer, får man räkna med att arbetslöshet och andra svå-

righeter bliva särskilt påfrestande för barnfamiljerna. Hänsyn till befolkningspolitiska synpunkter talar otvetydigt för vidtagandet av effektiva åtgärder i syfte att fördela barnkostnaderna jämnare mellan landets medborgare. Ett barnbidrag av den storleksordning, som vi enligt det ovan anförda närmast tänkt oss, skulle för flertalet barnfamiljer åstadkomma en avgörande standardhöjning.

Med stöd av det ovan anförda vilja vi föreslå,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en skyndsam utredning angående en jämnare fördelning av barnförsörjningsbördan mellan landets medborgare genom införandet av ett system med direkta barnbidrag.

Stockholm den 17 januari 1944.

Erik Brandt.

Fritz Persson.

John Ericsson.

Sven Andersson,
Göteborg.

Karl Falk.

Hans Levin.

Axel Landgren.

Erik Severin.

Rolf Edberg.

Einar Jonsson.

John Lundberg.

G. L. Andersson,
Mölnadal.

Gustaf Nilsson,
Kristinehamn.

Einar Andersson
i Hyssna.

Lars Lindahl.
